

KBR EN CORONA: VERSNELDE UITROL VAN DE DIGITALE STRATEGIE, UNIEKE LEESZAAL EN OPENING VAN HET NIEUWE KBR MUSEUM

Sara LAMMENS

Algemeen directeur a.i. KBR

■ KBR heeft gereageerd op de corona-crisis door een versnelde uitrol van de digitale strategie, de organisatie van een unieke leeszaal en de promotie van het KBR-museum als aantrekkingspool voor een nieuw en breder publiek van cultuurliefhebbers. Meer dan in het verleden wil KBR de gebruiker centraal stellen en zijn ervaring in het middelpunt van de aandacht houden, ook tijdens de corona-crisis. Intussen wordt er volop nagedacht over de periode 'post-corona', waarin KBR de infrastructuur en dienstverlening wil herdenken in lijn met de gewijzigde noden van de gebruikers en de snel evoluerende maatschappij. Wat de voorbije jaren is gebeurd met grote delen van de publieksruimtes (onthaal, expo en museum), staat ook gepland voor de leeszalen en de erfgoedafdelingen.

■ KBR a répondu à la crise du corona en accélérant le déploiement de sa stratégie numérique, en organisant une salle de lecture unique et en promouvant le musée de KBR comme un pôle d'attraction pour un nouveau et plus large public amateur de culture. Plus que par le passé, KBR veut se concentrer sur l'utilisateur et maintenir son expérience au centre de l'attention, également pendant la crise sanitaire. Entretemps, la réflexion est en cours sur la période "post-corona", dans laquelle KBR veut repenser l'infrastructure et les services en fonction des nouveaux besoins des utilisateurs et de l'évolution rapide de la société. Les transformations subies ces dernières années par une grande partie des espaces publics (accueil, exposition et musée) sont également prévues pour les salles de lecture et les sections patrimoniales.

Zoals bekend, is KBR de nationale wetenschappelijke bibliotheek van België en verzamelt zij alle Belgische publicaties. De bibliotheek bewaart, beheert en bestudeert meer dan 8 miljoen documenten en vormt zo de grootste erfgoedcollectie van het land. De historische collecties omvatten ondermeer 40.000 manuscripten, 300.000 oude en zeldzame boeken, 700.000 prenten en 150.000 kaarten. Het modernistische gebouw van architect Houyoux op de Kunstberg herbergt bovendien 15 partnerorganisaties, gaande van de archieven voor Franstalige literatuur en de Amerikaanse Fulbright Commissie tot onderzoekscentra gespecialiseerd in codicologie, bibliografie en wetenschapsgeschiedenis. Maar ook vzw's van wie de activiteiten verband houden met de opdrachten van de instelling, zoals de *Association Belge de Documentation/Belgische Vereniging voor Documentatie* vinden er onderdak.

Tot de coronacrisis werkte KBR hard aan de uitvoering van het actieplan 2019-2021, dat vijf prioriteiten bepaalde: meer informatie online zetten, de toegang tot die informatie verbeteren, het onderzoek in de (digitale) geesteswetenschappen faciliteren, een cultureel programma voor een breed publiek creëren, en de ontvangstinfrastuctuur actualiseren en toegankelijker maken. Deze strategie speelde in op de wereldwijde veranderingen in de werking van bibliotheken, die de noden van hun gebruikers zien wijzigen en geconfronteerd worden met snelle technologische evolutie. Mensen willen de collectie tijds- en plaatsonafhankelijk kunnen consulteren en komen minder naar de leeszalen dan pakweg 10 jaar geleden. Tegelijkertijd raadplegen meer mensen dan

ooit de KBR-website. Ze consulteren de online catalogi en de informatie over de collecties, of gebruiken de gedigitaliseerde documenten.

Op 18 maart ging het land in een zogenaamde "lockdown light": net als alle andere openbare instellingen moest KBR de deuren sluiten voor het publiek en voor het eigen personeel. De medewerkers moesten, voor zover hun functie het toeliet, van thuis verder werken en het publiek kreeg nog uitsluitend toegang tot de collecties via de catalogus en de digitale platforms. Ongeveer 10% van de items die normaal ter plaatse konden worden geraadpleegd, was vanop afstand beschikbaar. De rest, het grootste deel van de collecties, werd door de sluiting ontoegankelijk. KBR heeft zich tijdens de lockdown meer dan ooit ingespannen om nieuw digitaal materiaal online te plaatsen. In slechts drie maanden tijd werden meer dan 50.000 gedigitaliseerde pagina's beschikbaar. Heel wat medewerkers werkten tijdens de lockdown ook op het verbeteren van de kwaliteit van de catalogusnotities: duizenden beschrijvingen werden gecorrigeerd, aangevuld en geüniformeerd.

Op 25 mei is KBR opnieuw geopend voor het personeel en op 15 juni voor het publiek. Door de complexiteit van het gebouw, de diversificatie van de activiteiten en de vele verschillende soorten lezers werd deze operatie gefaseerd uitgevoerd, zodat iedereen verzekerd was van een aangenaam en veilig bezoek. In de eerste fase liet KBR alleen lezers toe die een fysiek document moesten raadplegen voor hun studie of onderzoek. Aan de mensen die door de bezorging van een scan hun onderzoek konden voortzetten, werd

gevraagd om voor deze optie te kiezen. Tegelijk werd de digitale dienstverlening fors uitgebreid: sedert 15 juni is de volledige inhoud van de digitale platformen *BelgicaPress* en *BelgicaPeriodicals* vanop afstand toegankelijk voor onderzoeks- en onderwijsdoeleinden. Zo biedt KBR in een klap publieke toegang tot meer dan 3,5 miljoen gedigitaliseerde pagina's uit Belgische kranten (1814-1970) en bijna 500.000 gedigitaliseerde pagina's uit Belgische tijdschriften (1813-1999), bovenop de duizenden gedigitaliseerde collectiestukken die reeds in *Belgica* beschikbaar waren en nog elke dag verder aangroeien. KBR maakte in deze periode ook de elektronische bronnen vanop afstand toegankelijk. Dankzij de aankoop en installatie van een proxy-server kan het publiek voortaan de meer dan 100 databanken, 5.000 e-tijdschriften en 62.000 e-books van thuis consulteren.

Bovendien lanceerde KBR een nieuwe dienst '*Digit on Demand*': op individueel verzoek krijgt de lezer een (deel van een) document toegestuurd. Als nationale bibliotheek geeft KBR de voorrang aan het ter beschikking stellen van Belgisch erfgoed, met andere woorden: de werken en documenten die in de loop der jaren en eeuwen zijn geproduceerd in de gebieden die het huidige België vormen of door Belgische auteurs in het buitenland werden gepubliceerd. Daarbij komen nog de unieke documenten en voorwerpen die door KBR worden bewaard. Beide criteria – Belgisch en/of uniek – bepalen het werkingsgebied van de digitaliseringsdienst op aanvraag.

Op 15 juni 2020 opende 1 van de 8 bestaande leeszaal de deuren en konden onderzoekers opnieuw ter plaatse op de collectie komen werken. KBR koos voor de leeszaal van de afdeling Oude en Kostbare Drukwerken, omdat deze zich op de begane grond bevond, vlakbij de hoofdingang van het gebouw. De doorstroming van bezoekers in het gebouw werd geregeld door het aanbrengen van extra signalisatie. De leeszaal werd heringericht om een afstand van 1,5 meter tussen personen te garanderen en de lezers moesten mondkapjes dragen en hun handen desinfecteren voordat ze de leeszaal konden betreden. Ook voor het personeel werden beschermende maatregelen genomen, bijvoorbeeld door het plaatsen van schermen in plexiglas bij de informatiebalie. In deze leeszaal was plaats voor maximaal 20 lezers die er alle soorten documenten, zowel hedendaagse drukwerken als *preciosa*, konden raadplegen. De leeszaal was open op weekdagen, maar men moest online een zitplaats reserveren voor de ochtend of de middag. Tijdens de lunchpauze sloot de leeszaal voor een grondige reiniging.

Na een paar weken werd duidelijk dat de lezers gemiddeld 14 dagen moesten wachten voordat ze een

plaats konden reserveren. Omdat dit uiteraard veel te lang is, koos KBR ervoor om de capaciteit vanaf 1 oktober aanzienlijk uit te breiden en een grotere leeszaal te openen. In de algemene leeszaal kon zij 50 plaatsen in veilige omstandigheden aanbieden, meer dan een verdubbeling van de aanvankelijke capaciteit. Ook hier werd geen onderscheid gemaakt tussen de verschillende soorten documenten: boeken, handschriften, prenten enzovoort kunnen in deze leeszaal worden bestudeerd. KBR biedt sinds 1 oktober ook opnieuw plaatsen voor studenten aan: in de leeszaal van de afdeling Kranten en hedendaagse media werden 60 plaatsen voorzien voor mensen die geen collectiestukken willen consulteren, maar enkel een studie- of werkplek nodig hebben. De leeszaal is open van maandag tot en met zaterdag van 09.00 tot 17.00 uur, lezers moeten nog steeds vooraf een plaats reserveren. De studiezaal opereert onder dezelfde voorwaarden, maar enkel op weekdagen.

Een ander gevolg van de corona-crisis was het uitstel van de opening van het langverwachte KBR-museum, aanvankelijk gepland voor 15 mei 2020. KBR nam alle nodige maatregelen om de bezoekers een veilig bezoek te garanderen en om het personeel in veilige omstandigheden te laten werken. Na een Koninklijke vernissage draagt het KBR-museum sedert 18 september bij aan de heropleving van stad en land. België verbergt namelijk al 600 jaar een schat! Zes eeuwen geleden behoorde Brussel en onze streken tot het rijke en machtige hertogdom van de Bourgondiërs. Zij bleken bekwame politici en mecenasen met goede smaak. Zij verzamelden een ongeziene schat, een unieke en fascinerende collectie handschriften: de Bibliotheek van de Hertogen van Bourgondië. Deze meesterwerken, die de tand des tijds hebben doorstaan, komen nu via het nieuwe museum uit de KBR-kluizen tevoorschijn. De zestiende-eeuwse Kapel van Nassau en verschillende zalen eromheen vormen het decor van het museum. Vandaag bewaart de Bibliotheek nog steeds zo'n 300 originele Bourgondische manuscripten die tussen het einde van de 14e en het einde van de 15e eeuw werden vervaardigd en die worden beschouwd als meesterwerken van de miniatuurkunst. Namen als Willem Vrelant, Jan de Tavernier, Simon Marmion of Lieven van Lathem mogen dan vandaag niet meteen een belletje doen rinkelen, het waren in hun tijd echte beroemdheden die evenveel bekendheid genoten als Jan Van Eyck of Rogier van der Weyden, onze 'Vlaamse primitieven'.

Het KBR-museum draait rond veel meer dan alleen maar 'kijken' naar handschriften: er valt ook heel wat te beleven! Personages uit de handschriften dansen op het plafond of komen u een verhaal in het oor fluisteren. U kan daarnaast ook zelf een miniatuur ontwerpen, uw vaardigheden als kopiist testen of

een handschrift dateren. En zodra het coronavirus overwonnen is, mag aanraken ook: u kan voelen aan de materialen waaruit een handschrift gemaakt werd.

Het museum biedt drie parcoursen: voor de speelvogel (op kindermaat), de ontdekkingsreiziger (met een beknopte historische uitleg voor de geïnteresseerde leek) of de meerwaardezoeker (met een diepgaande duiding door experts). Bovendien zullen de tentoongestelde stukken drie keer per jaar wisselen, want de handschriften zijn te fragiel om permanent te worden tentoongesteld. Maar dat is eerder goed nieuws voor het publiek: bij elk bezoek kan men nieuwe werken ontdekken!

Het museum is voor KBR een hefboom om een nieuw en breder publiek aan te spreken. Voor hen is de raadpleging en de bestudering van de collectie misschien geen prioriteit, maar speelt het museum een rol als culturele katalysator. Het is dus duidelijk dat dit voor KBR meer betekent dan alleen maar een nieuw museum. Het is een uiting van een nieuwe cultuur, waarbij KBR de gebruiker centraal wil stellen en zijn ervaring in het middelpunt van de aandacht houdt.

Tot het einde van het jaar 2020 blijft KBR werken volgens deze formules: versnelde uitrol van de digitale strategie, een unieke leeszaal en het KBR-museum als aantrekkingspool. Intussen wordt er volop nagedacht over de periode 'post-corona', over de langere termijn. Wat de voorbije jaren is gebeurd met grote delen van de publieksruimtes (onthaal, expo en museum), willen we ook voor de leeszalen en erfgoedafdelingen doen: onze infrastructuur en dienstverlening herdenken in lijn met de gewijzigde noden van onze gebruikers en de snel evoluerende maatschappij.

Sara Lammens

KBR

Keizerslaan 4

1000 Brussel

02-519 53 01

sara.lammens@kbr.be

www.kbr.be

Oktober 2020